ОЦІНЮВАННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ - ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ

КРИВЕНЦОВА Антоніна Михайлівна - аспірант кафедри фінансів та банківської справи, Київський університет ринкових відносин

ПАВЛОВСЬКА Олена Валентинівна - доктор економічних наук, професор кафедри фінансів підприємств ДВНЗ „Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана"

УДК ***: 336:368.013(477)***

В научной статье приведены основные методики оценки финансовой устойчивости страховых компаний, учитывая опыт стран: США, Канады, Европы и России. Проанализированы ключевые комплексные показатели оценки финансовой устойчивости страховых компаний. Обзор Дискриминант факторные модели оценки вероятности банкротства страховых компаний на основе зарубежного опыта. Приведены особенности оценки финансовой устойчивости страховых компаний на основе исследований мировых рейтинговых агентств.

Ключові слова : оцінка, фінансова стійкість, платоспроможність, рейтинг, банкрутство.

Постановка проблеми

У світовій та вітчизняній практиці для оцінювання фінансової стійкості страхових компаній застосовується комплекс кількісних та якісних методик оцінки (IRIS, NAIC, CAR), що проводяться органами державного управління або незалежними рейтинговими агентствами (Standard & Poor's, Moody's Investor Service, A.M. Best, Fitch IBCA, Moody's Investor Service та Weiss Research). При цьому аналіз економічного змісту, логіки, інструментарію та механізмів оцінювання фінансового стану страхових компаній у зарубіжних країнах на методичному рівні потребує перевірки запропонованих гіпотез на емпіричному рівні, на базі зовнішніх джерел економічної інформації, а також результатів наукових досліджень і аналізу можливостей їх адаптації в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Велика кількість зарубіжних науковців і практиків, розглядали дані проблеми, зокрема: Альтман Е.[14], Барс М. [16], Бірман К. [17], Фулмер Дж. [19], Спрінгейт Г. [23], Таффлер Р. [24], Тішоу Г. [24] тощо. Проблемами вивчення зарубіжних методик оцінювання фінансової надійності займались і вітчизняні вчені, такі як : Клепікова О. А. [3], Опешко Н. С. [6], Світлична О. С. [9], Сорокіна Л. В. [10], Ткаченко Н. В. [11] та інші.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми

Проте вітчизняними науковцями недостатньо систематизовано комплекс зарубіжних методик оцінки та виявлено можливості їх застосування у вітчизняних умовах. При цьому застосування для розрахунку значної кількості показників, апробованих у міжнародній практиці й скоригованих з урахуванням особливостей розвитку економіки України, дасть можливість побудувати достатньо об'єктивну картину розвитку страхового бізнесу.

Відповідно, **метою статті** є узагальнення та системний аналіз провідних міжнародних та окремих зарубіжних методик оцінювання фінансової стійкості страхових компаній та можливостей їх адаптації в Україні.

Виклад основного матеріалу

Методики оцінювання фінансової стійкості страхових компаній будується на фундаментальному аналізі, що включають у себе

аналіз їх фінансової звітності та показників, фінансового управління, фінансових конкурентних переваг, конкурентів і ринків. Вони фокусуються на загальному стані фінансів і розглядаються, як фактори, у тому числі процентні ставки, виробництва, доходів. Застосовується також аналіз контрактів на акції, ф'ючерсів.

У вітчизняній та зарубіжній науці та практиці не існує єдиного підходу до системи показників фінансової стійкості саме страхових організацій. У більшості методик пропонується оцінювати фінансову стійкість страхових організацій на основі системи показників фінансової стійкості будь-якої організації з адаптацією їх до галузевих особливостей цієї сфери.

Регуляторними органами різних країн в якості тестів раннього попередження використовуються різні набори показників. Держфінпослуг запровадив сукупність показників, що розроблені Національною асоціацією регуляторів страхового ринку США на початку 1970-х років і використовуються в США та Канаді. Ця сукупність передбачає всебічну оцінку фінансового стану страхових компаній за допомогою чотирнадцяти коефіцієнтів, більшість з яких була визнана Держфінпослуг як придатна для застосування в нашій країні [7].

Порівняння методик та показників різних підходів до оцінки фінансової стійкості страхових компаній різних країн наведено у табл. 1.

Найстаріша система оцінювання – Insurance Regulatory Information System (IRIS) США є системою простих фінансових коефіцієнтів із діапазоном «нормальних значень». Впроваджені в середині 1970-х роках коефіцієнти IRIS змінювались, але несуттєво. Основою для розрахунку більшості коефіцієнтів (7 із 11) у системі IRIS є чистий прибуток. У тестах раннього попередження більшість коефіцієнтів розраховується на основі так званого капіталу, під яким розуміють чисті активи, тобто активи за балансом за вирахуванням нематеріальних активів та зобов'язань за балансом [16, p. 32].

За тестами раннього попередження IRIS чисті премії не можуть перевищувати капітал більш ніж у 1-2 рази. З погляду систем США та Швеції, зміни можуть також бути негативними (але не більш ніж 10 -20 % за рік), також встановлюється верхня межа (приріст не повинен перевищувати 20-50 % за рік) [4, с. 195].

Доповненням показників IRIS є система скорінгу ризику Financial Analysis Solvency Tools (FAST), що також базується на коефіцієнтах. FAST була розвинута на початку 1990-х. На відміну від IRIS коефіцієнти FAST не розголошуються. Перевагою тесту FAST є наявність декількох діапазонів, що показують ступінь відхилення від «норми» [20].

У системі показників NAIS (США) вживають поняття нетто-премії, тоді як показники системи IRIS та тести раннього попередження використовують для розрахунку чисті (або чисті зароблені) премії [4, с. 194].

Порівняння показників оцінки за системами регулювання страхової діяльності IRIS та NAIS, які використовуються різними системами регулювання страхової діяльності наведено у табл. 2.

Система показників оцінки фінансової стабільності у Канаді OSFI включають : зміну зростання активів, зміни зростання капіталу, чистий показник ризику, брутто-коефіцієнт ризику, зміна капіталу, показник заборгованості, надлишки допомоги, капітал і надлишок зобов'язань, необхідні ресурси, інвестиційний ризик, інвестиційна прибутковість, зобов'язання до активів, втрата за надлишок, повернення GAAP капіталу, розвиток капіталу.

Варто зазначити, що у країнах Європи для оцінки платоспроможності та фінансової стійкості страхових компаній використовуються системи відносних показників. У Європейській страховій практиці для характеристики платоспроможності страховика використовується показник рівня достатності покриття власними коштами (CAR – Capital adequacy Ratio). У залежності від величини CAR, компанії дається певна оцінка достатності покриття власними коштами [3, с. 33]. Згідно із заданим показником, для закордонних страховиків, які здійснюють ризикове страхування, рекомендовані такі параметри оцінювання платоспроможності : достатнє, нормальне, добре, надійне, зразкове (табл. 3.).

Чинне страхове законодавство ЄС щодо платоспроможності страхових компаній та дотримання їх фінансової стійкості склада-

Таблиця 1

Порівняння методик та показників різних підходів до оцінки фінансової стійкості (тестів раннього попередження) страхових компаній *

№ п/п	Тести раннього попередження (Україна)	Методика Росії	Методика CAR (Європа)	Показник у системи IRIS(США)	Методика OSFI (Канада)
1	Показник дебіторської заборгованості	Показник достатності страхових резервів	Показник фактичного рівня платоспроможності	Показник ліквідності активів (ПЛА)	Зміни зростання активів
2	Показник ліквідності активів	Показники достатності власних коштів	Показник нормативного рівня платоспроможності	Показник обсягів страхування (андерайтингу)	Зміни зростання капіталу
3	Показник ризику страхування	Показники залежності від перестрахувального портфелю	-	Показник змін у сумі чистих премій	Чистий показник ризику
4	Зворотній показник платоспроможності	Показники інвестиційної діяльності	-	Показник незалежності від перестрахування	Брутто-Коефіцієнт ризику
5	Показник доходності	Показники загальної платоспроможності	-	Показник дохідності інвестицій	Зміна капіталу
6	Показник обсягів страхування	Показники ліквідності	-	-	Показник заборгованості
7	Показник змін у капіталі	Показники рентабельності	-	-	Надлишки допомоги
8	Показник змін у сумі чистих премій	-	-	-	Капітал і надлишок зобов'язань
9	Показник незалежності від перестрахування	-	-	-	Необхідні ресурси
10	Показник відношення чистих страхових резервів до капіталу	-	-	-	Інвестиційний ризик
11	Показник доходності інвестицій	-	-	-	Інвестиційна прибутковість
Оцінка	**Бали - 1,2,3,4**	**Рейтинг - A,B,C,D**	**Оцінка покриття (недостатнє, нормальне, добре, надійне, відмінне)**	-	Зобов'язання в % до активів
				-	Втрата за надлишок
				-	Повернення GAAP капіталу
					Розвиток капіталу
					-

** розроблено автором на основі [4, 5, 8, 10, 25]*

Таблиця 2

Порівняння показників, які використовуються різними системами регулювання страхової діяльності*

№ пп	Показники	Показник у системи IRIS(США)	Показник у системи NAIS (США)	Показник у системі Фінансової інспекції Швеції
1	Показник дебіторської заборгованості (ПДЗ)	–	+ (С2)	–
2	Показник ліквідності активів (ПЛА)	± (К7)	± (С1)	–
3	Показник ризику страхування (ПРС)	–	± (А1)	± (П12)
4	Зворотній показник платоспроможності (ЗПП)	–	± (D2)	± (П8, П9,П10)
5	Показник доходності (ПД)	–	–	± (П7)
6	Показник обсягів страхування (андерайтингу)	± (К4)	± (В1)	± (П3)
7	Показник змін у капіталі (ПЗК)	–	+ (В3)	± (П3)
8	Показник змін у сумі чистих премій	+ (К2)	± (А2)	± (П1)
9	Показник незалежності від перестрахування	–	–	± (П5)
10	Показник незалежності від перестрахування	± (К9)	–	–
11	Показник дохідності інвестицій	+ (К5)	+ (В2)	–

** розроблено автором на основі [4, 25]*

ється із низки директив і впроваджувальних заходів, які стосуються страхування життя, страхування, не пов'язаного із страхуванням життя, страхуванням автотранспорту, перестрахуванням, кредитоспроможності, обліку, електронної торгівлі, страхових груп, страхового посередництва та ліквідації (Директиви про платоспроможність (I), Solvency II) [2].

Відповідно до Директиви 2009/138/ЄС Solvency II оцінка платоспроможності страховиків здійснюється через розрахунок показника необхідного платоспроможного капіталу (SCR), який розраховується як сума коштів, що здатна покрити збитки страхової компанії за умови реалізації всіх ризиків, що виникають у процесі її діяльності [1].

Вимоги достатності капіталу представлені двома пороговими значеннями: необхідним платоспроможним капіталом (SCR) та необхідним мінімальним капіталом (MCR) (див. рис. 1.).

Наявність достатніх фінансових ресурсів: застосовується до всіх страхових компаній та складається з основних кількісних вимог до власних коштів, технічних резервів, розрахунку вимог до капіталу відповідно до Solvency II (фактична маржа платоспроможності – the Solvency Capital Requirements – SCR та нормативна маржа платоспроможності – Minimum Capital Requirements – MCR) [18, p. 63].

Фактична маржа платоспроможності (SCR) – це ключова вимога до платоспро-

Таблиця 3

Інтегральне якісне оцінювання платоспроможності страховика за допомогою CAR – Capital Adequacy Ratio*

№ пп	Значення CAR, %	Оцінка покриття
1	<0	Достатнє
2	Від 0 до 25	Нормальне
3	Від 26 до 50	Добре
4	Від 51 до 75	Надійне
5	>75	Зразкове

** розроблено автором на основі [3, 12]*

можності, яка ґрунтується на оцінці ризиків. Solvency II встановлює два методи для оцінки нормативної маржі платоспроможності: стандартна європейська формула та внутрішня модель, яка самостійно розроблена компанією [22].

Для здійснення оцінки вимог Solvency II та визначення розміру SCR застосовуються такі складові показника : 1) SCR mkt – необхідний капітал для покриття ринкового ризику; 2) SCRdef – необхідний капітал для покриття ризику дефолту контрагентів;- 3) SCRnl – необхідний капітал для покриття страхового ризику за видами страхування іншими, ніж страхування життя та здоров'я;- 4) health SCR – необхідний капітал для покриття ризику страхування здоров'я; 5) SCR Op – необхідний капітал для покриття операційного ризику [6, с. 86].

Загальний розмір SCR за усіма видами ризиків визначається за формулою 1 [18, p. 87]:

$$SCR = BSCR + SCRop = \sqrt{Corr_{ij} \times SCR_i \times SCR_i} + SCRop \quad (1),$$

де BSCR – це базовий необхідний капітал платоспроможності; Corrij– попарні коефіцієнти кореляції; i – рядки кореляційної матриці; j – колонки кореляційної матриці.

Ще однією складовою моніторингу платоспроможності страхових компаній зарубіжних країн є показник капіталу на основі ризику (Risk-Based Capital – RBC), формула розрахунку, що визначає мінімальний рівень капіталу, якого була введена в середині 1990-х років. У залежності від фактичної величини показника система RBC має п'ять «рівнів дії» регулятора стосовно необхідності і обсягів втручання [7].

У Росії визначення рівня фінансової стійкості визначається за допомогою групи показників на основі показників якості активів, страхової діяльності, страхових резервів, капіталізації та прибутковості. Ці укрупнені показники (коефіцієнти) включають 21 підкоефіцієнт, які оцінюються та просумовуються згідно з питомою вагою (див. табл. 4) [5].

У разі якщо страхова компанія не має публічного кредитного рейтингу, то оцінка фінансової стійкості і платоспроможності страхової компанії здійснюється шляхом аналізу фінансових показників, розрахованих на підставі бухгалтерської звітності страхової компанії [5].

В Україні ж ключовий підхід до визначення фінансової надійності страховиків розроблено Державною комісією з регулювання ринку фінансових послуг України (Держфінпослуг), яка затвердила Рекомендації щодо аналізу діяльності страховиків. У практику діяльності страховиків було запроваджено тести раннього попередження на основі критеріїв, які використовуються регуляторами Європи, США та Канади [8].

В Україні до методики оцінювання визначення фінансової надійності страховиків долучені такі коефіцієнти : показник дебіторської заборгованості (коеф. ваг – 0,05); показник ліквідності активів (коеф. ваг – 0,125); показник ризику страхування (коеф. ваг – 0,075); зворотній показник платоспроможності (коеф. ваг – 0,225); показник доходності (коеф. ваг – 0,075); показник змін у капіталі (коеф. ваг – 0,075); показник змін у сумі чистих премій (коеф. ваг – 0,075); показник незалежності від перестрахування (коеф. ваг – 0,225); показник доходності інвестицій (коеф. ваг – 0,075). Оцінки виставляються по 4- баль-

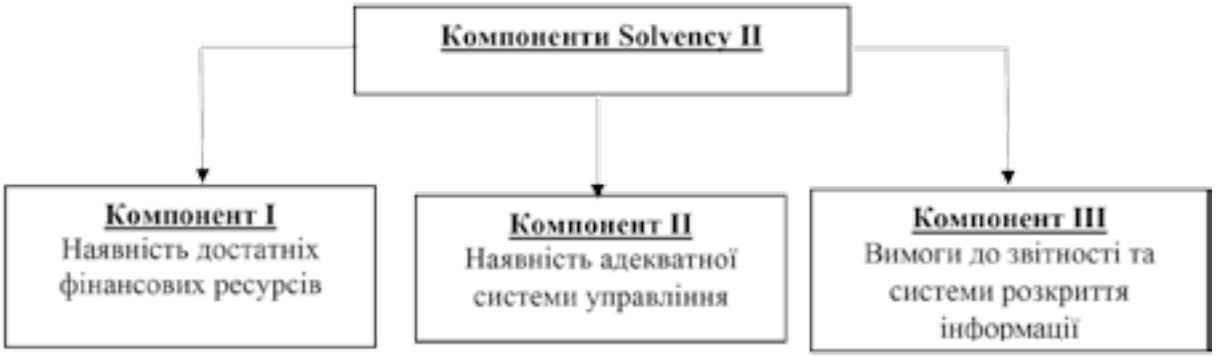

Рис. 1. Компоненти достатності капіталу Solvency II*

*- *власна розробка автора*

ній системі і в залежності від діапазону, в який потрапило значення відповідного показника.

Відповідно до Рекомендацій здійснюється аналіз капіталу, активів, перестрахування, страхових резервів, дохідності, ліквідності і надається відповідна оцінка. Методикою визначаються такі оцінки стійкості : стійка – фінансові показники знаходяться на високому рівні; задовільна – відсутні серйозні проблеми, фінансові показники знаходяться на середньому рівні; гранична – фінансовий стан викликає побоювання, фінансові показники знаходяться на рівні значно нижчому за середній; незадовільна – вважається неприпустимим, фінансовий стан є дуже нестабільним [8].

Варто зазначити, що проблемами оцінювання фінансової стійкості страхових компаній в Україні, що вимагають усунення, є : недоступність до результатів оцінки широких

Таблиця 4

Методика оцінювання рівня фінансової стійкості страхових компаній – досвід Росії*

№ пп	Коефіцієнти	Підкоефіцієнти	Питома вага, %
1	Показники якості активів	Акції, частки в капіталі, облігації / власний капітал компанії	25
		Ліквідні активи / чисті страхові резерви	25
		Ліквідні активи / зобов'язання	30
		Зобов'язання / активи за винятком частки перестраховиків у страхових резервах	20
2	Показники страхової діяльності	(Страхові премії на кінець останнього звітного періоду / страхові премії на кінець попереднього звітного періоду) - 1	25
		(Страхові збори-нетто на кінець останнього звітного періоду / страхові збори - нетто на кінець попереднього періоду) - 1	25
		Приріст сукупної премії / власний капітал на кінець попереднього періоду	25
		Страхові премії-нетто / сукупні премії	25
3	Показники страхових резервів компанії	Чисті страхові резерви компанії / страхові премії-нетто	30
		Приріст страхових премій-нетто / приріст чистих страхових резервів	30
		Чисті страхові виплати та відрахування в страхові резерви / чисті страхові резерви	40
4	Показники капіталізації	Власний капітал / активи	40
		Власний капітал / страхові премії-нетто	15
		Страхові виплати та відрахування в страхові резерви / власний капітал	30
		(Власний капітал на кінець звітного періоду / власний капітал на початок звітного періоду) - 1	15
5	Показники прибутковості	Прибуток до оподаткування / середньорічні активи компанії	20
		Прибуток до оподаткування / сукупні страхові премії	15
		Комісійні витрати та витрати, пов'язані з укладенням договорів страхування / премії-нетто	10
		Чисті страхові збитки і відрахування в страхові резерви / премії-нетто	25
		Чистий інвестиційний дохід / середні інвестиційні активи	10
		Комісійні витрати та витрати, пов'язані з укладенням договорів страхування, чисті страхові виплати і відрахування в страхові резерви за вирахуванням чистих інвестиційних доходів / премії-нетто	20

** розроблено автором на основі [5]*

кіл громадськості; неможливість отримання проміжних коефіцієнтів для проведення інших видів оцінок.

Л. В. Ширінян також, як недолік зазначених тестів, розглядає невідокремлення показників страхової діяльності у методиці [13, с. 153].

Досить поширеним у світі є й інтегральний метод оцінювання фінансового стану страхових компаній, що ґрунтується на розрахунку інтегрального показника. Серед інтегральних методів діагностики найбільш застосовуваними є методики діагностики загроз банкрутства, що реалізуються на основі дискримінантного аналізу.

У зарубіжних країнах найбільш поширеними є дискримінанті факторні моделі оцінювання фінансового стану, що побудовані

Таблиця 5

Оцінювання імовірності банкрутства за основними зарубіжними моделями *

Моделі імовірності банкрутства	Моделі	Структура моделі
П'ятифакторна модель Е. Альтмана (1983 р.)	$Z = 0,717 *X_1 + 0,847 *X_2 + 3,107 *X_3 + 0,420 *X_4 + 0,998 *X_5$	X_1 – оборотні активи мінус зобов'язання до валюти балансу; X_2 – чистий прибуток до вартості активів; X_3 – прибуток до загальної вартості активів; X_4 – вартість акцій до поточних зобов'язань; X_5 – виручка до вартості активів
Модель Романа Ліса	$Z= 0,063 * x_1 + 0,092 *x_2 + 0,057 * x_3 + 0,001 * x_4$	X_1 — відношення оборотного капіталу до активів;X_2 — відношення прибутку до всіх активів;X_3 — відношення нерозподіленого прибутку до всіх активів;X_4 — відношення власного капіталу до позичкового капіталу.
Модель Таффлера і Тішоу	$Z= 0,53 * x_1 + 0,13 *x_2 + 0,18 * x_3 + 0,16 * x_4$	x1 – співвідношення прибутку від реалізації і суми короткострокових зобов'язань підприємства; x2 – співвідношення оборотних активів та суми всіх зобов'язань; x3 – співвідношення короткострокових зобов'язань та суми всіх активів; x4 – співвідношення суми продаж та суми всіх активів
Модель Спрінгейта	$Z = 1,03X_1 + 3,07X_2 + 0,66X_3 + 0,4X_4,$	X_1 – оборотні активи до вартості активів; X_2 – прибуток до виплат до вартості активів; X_3 – прибуток до виплат до поточних зобов'язань; X_4 – виручка до загальної вартості активів.
Універсальна функція дискримінанта	$Z= 1,5 *X_1 + 0,08 *X_2 + 10 *X_3 + 5 *X_4 + 0,3 *X_5 + 0,1 *X_6$	X_1 – відношення грошового потоку до зобов'язань; X_2 – відношення валюти балансу до зобов'язань; X_3 – відношення прибутку до валюти балансу; X_4 – відношення прибутку до виручки від реалізації; X_5 – відношення запасів до виручки; X_6 – відношення виручки до валюти балансу.
Модель Фулмера	$Z = 5,528X1 + 0,212X2 + 0,073X3 + 1,270X4 – 0,120X5 + 2,335X6 + 0,575X7 + 1,083X8 + 0,894X9 – 6,075$	X1 – нерозподілений прибуток/баланс; X2 – виручка/баланс; X3 – прибуток до сплати податків/власний капітал; X4 – грошовий потік/ зобов'язання; X5 – довгострокові зобов'язання/ баланс; X6 – короткострокові зобов'язання/ активи; X7 – log (матеріальні активи); X8 – оборотний капітал/ зобов'язання; X9 – log (прибуток до оподаткування + проценти до сплати/виплачені відсотки).

** розроблено автором на основі [14, 15, 19, 21, 23, 24]*

за допомогою мультиплікативного дискримінантного аналізу (MDA) Е. Альтмана [14],- Р. Таффлера та Х. Тішоу [24], К. Беєрмана [17], Г. Ліса [21] (див. табл. 5).

За п'ятифакторною моделлю Е. Альтмана [14] враховано чинники вартості капіталу, чистого прибутку, зобов'язань та обсягів реалізації страхових компаній.

Якщо Z до 1,8, то існує дуже висока імовірність банкрутства.

За моделлю Р. Ліса [21] враховано чинники структури капіталу страхових компаній, структури їх пасивів та обсяги чистого прибутку. Якщо Z перевищує 0,037, то ймовірність банкрутства низька.

Р. Таффлер і Х. Тішоу [24] враховує у власній оціночній моделі співвідношення прибутку до зобов'язань, структури зобов'язань, співвідношення реалізації до загальних активів. Висока імовірність банкрутства за моделлю Р. Таффлера і Х. Тішоу визначається, якщо $Z < 0,3$.

У моделі Г. Спрінгейта [23] враховуються чинники структури активів, прибутку та виручки відносно активів компаній. Якщо $Z < 0,862$, підприємства отримують оцінку В «крах В».

Згідно з універсальною дискримінантною функцією [15], компанії є напівбанкрутами ($0 < Z < 1$ – крмпаніям загрожує банкрутство, якщо вони не здійснять санаційних заходів). Функція враховує чинники руху грошових коштів, прибутку, структури балансу, структуру виробничих запасів, обсягів реалізації та прибутку. Згідно з моделлю Дж. Фулмера [19], якщо $H < 0$, крах неминучий, модель враховує чинники нерозподіленого прибутку, структури балансу, оборотного капіталу та прибутковості.

Ці моделі оцінювання широко застосовуються і у вітчизняних умовах, проте найбільш застосовуваними серед них в Україні є лише моделі Е. Альтмана [14] та Г. Спрінгейта [23].

З метою оперативного визначення ступеня фінансової стійкості та оцінки страхових компаній у світі, як потенційних партнерів у ділових відносинах, широко застосовується порівняльна рейтингова комплексна експрес-оцінка. Провідними міжнародними рейтинговими агентствами у сфері страхування в наш час вважаються : Standard & Poor's, Moody's Investor Service, A.M. Best, Fitch IBCA, Moody's Investor Service та Weiss Research.

При визначенні рейтингу Standard & Poor's застосовується методика, заснована на обробці найрізноманішніших кількісних і якісних даних. Рейтингова методика припускає детальний аналіз таких чинників: ризики країни, галузеві ризики, конкурентоспроможність компанії, менеджмент і корпоративна стратегія, корпоративна система ризик-менеджменту, операційна ефективність, інвестиційна діяльність, достатність капіталу (зокрема достатність перестраховки і технічних резервів), ліквідність і фінансова гнучкість [9, с. 212].

Методика Fitch Ratings з рейтингування страхових компаній призначена для того, щоб дати уявлення про основні рейтингові чинники, які Fitch розглядає при рейтингуванні компаній цього сектора, а також їх боргових зобов'язань і зобов'язань перед страхувальниками. Під час аналізу страхових компаній Fitch спирається на такі основні чинники: галузева специфіка і операційне середовище; специфіка компанії і управління ризиками; фінансові показники; стратегія менеджменту і корпоративне управління; чинники власності, підтримки і групи [11, с. 103].

При ухваленні рішення про присвоєння рейтингу Moody's розглядає всі відповідні фактори ризику й ураховує всі точки зору, керуючись такими принципами [9, с. 213]: акцент на довгострокову перспективу; акцент на стабільність і передбачуваність грошових потоків (насамперед виявляються фактори, що визначають генерування грошових потоків і, особливо, їх передбачуваність і стійкість.

В Україні працюють власні вітчизняні рейтингові агентства. Особливо часто застосовують результати оцінки компанії РА «Експерт-Рейтинг». Суть методики полягає в оцінці поточного рівня платоспроможності страхової організації та всебічному аналізі можливостей покриття майбутніх зобов'язань, тобто її фінансової стійкості.

Хоча диференціація показників, які використовуються для характеристики фінансової стійкості страховика в Україні за відповідними групами та напрямами діяльності, має позитивне значення, проте все більшої актуальності набуває подальше вдосконалення іс-

нуючої системи оцінки шляхом : покращення стандартів розкриття інформації щодо всіх учасників фінансового ринку, зокрема і щодо страхових компаній; поступового зростання рейтингової культури на фінансовому ринку в цілому та застосування міжнародних рейтинг [12, с. 28].

У сучасних вітчизняних умовах нагально необхідно усунути наступні недоліки фінансової оцінки : коефіцієнти важливості у методиці попередження не завжди відображають ступінь значення даного показника, чотирибальна система оцінювання не завжди дозволяє адекватно оцінити в динаміці зміну фінансової стійкості і має бути удосконалена.

Аналізуючи діяльність страхових компаній, слід враховувати й інші, використовувані зарубіжною практикою показники, що характеризують фінансову стійкість, до яких належать: коефіцієнт автономії (коефіцієнт концентрації власного капіталу), фінансової залежності, фінансового ризику, маневреності власного капіталу, структури покриття довгострокових, довгострокового залучення коштів, фінансової незалежності капіталізованих вкладень. Таким чином, для оптимізації ефективності фінансової стійкості страхових компаній, необхідним є визначення факторів, що впливають на фінансову стійкість страхових компаній.

Висновки

В умовах необхідності застосування моделей зарубіжного досвіду потрібні зміни щодо адаптації до міжнародних стандартів фінансової звітності для порівняння фінансової стійкості вітчизняних і зарубіжних компаній, щодо забезпечення публічності та прозорості результатів фінансової та рейтингової оцінки, необхідним є напрацювання узагальненої рейтингової оціночної системи показників фінансової стійкості страхових компаній, підвищення ступеня контролю за етапністю фінансової оцінки страхових компаній, врегулювання законодавчих вимог щодо сфери перестрахування.

Література

1. Директива 2009/138/ЄС Solvency II Європейського Парламенту та Ради від 25 листопада 2009 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.dfp.gov.ua/746.html. – Назва з екрану.

2. Європейські стандарти платоспроможності страхових компаній (Solvency 1 та Solvency 2 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ufin.com.ua/analit_ mat/sdu/015.htm. – Назва з екрану.

3. Клепікова О. А. Розробка моделей оцінки економічної спроможності страхової компанії з використанням сучасних технологій імітаційного моделювання / О. А. Клепікова //Вісник соціально-економічних досліджень. –2013. – Вип. 2(1). – С. 32-39.

4. Лопата О. О. Система оцінки фінансової стійкості страхової компанії [Текст] /- О. О. Лопата, Н. О. Кобилинець, Л. Л. Лялька // Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України : зб. наук.техн. пр. Львів : НЛТУ України, 2009.– Вип. 19.5. – С. 191-196.

5. Методика оценки финансовой устойчивости и платежеспособности Страховой компании [Электронный ресурс]. – Режим доступа : file:///E:/UPLOAD/metodika%20(3).pdf. – Назва з екрану.

6. Опешко Н.С. Вплив положень Solvency II на розвиток національного ринку страхових послуг / Н. С. Опешко // Розвиток ринків фінансових послуг в умовах глобалізації: Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції (29 листопада 2012 р.). – Х.: ХНЕУ, ТО Ексклюзив, 2012. – - С. 85-87.

7. Показники оцінки фінансового стану страховика [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.virtual.ks.ua/essays-term-papers-and-diplomas/6982-performance-evaluation-of-the-financial-condition-of-the-insurer.html. – Назва з екрану.

8. Про затвердження Рекомендацій щодо аналізу діяльності страховиків : Розпорядження Державної Комісії регулювання ринків фінансових послуг від 17.03.2005 р.- № 3755 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://expert-rating.com/data/upload/PI-ratings/rk_gosfinuslug_3755_strah.pdf. – Назва з екрану.

9. Світлична О. С. Актуальні проблеми рейтингування страхових компаній [Текст] / О. С. Світлична // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». – Львів : Львівська політехніка, 2010. – № 691: Ме-

АНОТАЦІЯ

У науковій статті наведено основні методики оцінки фінансової стійкості страхових компаній, враховуючи досвід країн : США, Канади, Європи та Росії. Проаналізовано ключові комплексні показники оцінки фінансової стійкості страхових компаній. Узагальнено дискримінанті факторні моделі оцінювання імовірності банкрутства страхових компаній на основі зарубіжного досвіду. Наведено особливості оцінювання фінансової стійкості страхових компаній на основі досліджень світових рейтингових агентств.

SUMMARY

In the scientific article the basic methodology for assessing the financial stability of insurance companies, taking into account the experience of countries : USA, Canada, Europe and Russia. Analyzed key comprehensive performance evaluation of financial stability of insurance companies. Generally discriminant factor model estimates the probability of bankruptcy of insurance companies on the basis of foreign experience. The peculiarities of assessing the financial stability of insurance companies based on the research of international rating agencies.

неджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. – С. 210-217.

10. Сорокіна Л.В. Аналіз підходів оцінки фінансової стійкості страховиків / Л. В. Сорокіна [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ea.dgtu.donetsk.ua:8080/jspui/bitstream/123456789/5527/1/%D0%A1%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%BA%D0%B8%D0%BD%D0%B0_%D0%9B_%D0%92.pdf. – Назва з екрану.

11. Ткаченко Н. В. Особливості діяльності рейтингових агентств в галузі страхування / Н. В. Ткаченко // Вісник Української академії банківської справи. – 2009. – № 2(27). –- С. 103–108.

12. Турбина К. Е. Зарубежный опыт государственного регулирования банкротства страховщиков / К. Е. Турбина // Страховое право. – 2007. – №. 3. – С. 27–39.

13. Ширінян Л. В. Рейтингова система і рейтинг-оцінка фінансової стійкості страхових компаній Україні / Л. В. Ширінян // Світ фінансів. – 2007. – № 2. – С. 152–163.

14. Altman E. I. Financial Ratios, Discriminant Analysis and the Prediction of Corporate Bankruptcy / E. I. Altman // The Journal of Finance. – 1968. – №4. – P. 589 – 609.

15. Baixauli J. S. The bias of unhealthy SMEs in bankruptcy prediction models / J. S. Baixauli, A. Mo´dica-Milo // Journal of Small Business and Enterprise Development. 2010. – Vol. 17. – No. 1– pp. 60–77.

16. Barth M. Risk-Based Insurance Solvency Regulation in the U.S., Presented at World Bank Contractual Savings Conference Supervisory and Regulatory Issues in Private Pensions and Life Insurance / M. Barth. – November, 2003. – 115 p.

17. Beermann K. Prognosemöglichkeiten von Kapitalverlusten mit Hilfe von Jahresabschlüssen / K. Beermann // Westfälischen Wilhelms-Universität Münster. – Düsseldorf, 1976. – Band 11. – S. 118 – 121.

18. Directive 2009/138/EC of the European Parliament and of the Council of 25 November 2009 on the takingup and pursuit of the business of Insurance and Reinsurance (Solvency II) (recast) // Official Journal of the European Union (OJEU). – 17.12.2009. – L 335. – P.1-155.

19. Fulmer J. G. Jr. Bankruptcy Classification Model for Small Firms / J.G. Jr. Fulmer, J.E. Moon, T. A. Gavin, M.J. Erwin // Journal of commercial Bank Lending. – 1984. – pp. 25-37.

20. Insurance Core Principles and Methodology, International Association of Insurance Supervisors, October 2003. – 99 p.

21. Lawson G. H. (1971). Accounting for financial management:some tentative proposals for a new blueprint. ProblemsofInvestment / G. H. Lawson. – Oxford: Blackwell. – 1971. – pp.40.

22. QIS5 Technical Specifications [Електронний ресурс] / CEIOPS 5.07.2012. – Режим доступу: http://ec.europa.eu/internal_market/insurance/docs/solvency/ qis5/201007/technical_specifications_en.pdf. – Назва з екрану.

23. Springate G. Predicting the Possibility of Failure in a Canadian Firm (Unpublished Masters Thesis). SimonFraserUniversity / G. Springate. – 1978. – 112 p.

24. Taffler R. Going, going, gone – four factors which predict / Taffler R., Tishaw H. // Accountancy. – March 1977. – P. 50 – 54.

25. The Early Warning Test Ratios for General Insurers World Bank Distance Learning Washington, DC April 9, 2001. – 23 p.